

Ольга Володимирівна Павлова,
аспірантка
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

УДК 349.6(477):327

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано питання екологічного народовладдя крізь призму правового регулювання міжнародними нормативними актами. Охарактеризовано поняття, принципи екологічної демократії та встановлено відповідність національного законодавства до міжнародних норм права.

Ключові слова: екологічна демократія, принципи екологічної демократії, Орхуська конвенція, Комітет з дотримання Орхуської конвенції, проект Маастрихтської декларації.

Екологічна демократія – нове для теорії екологічного права та законодавства поняття, яке дає можливість реалізувати права громадян у формуванні екологічного суспільства, де народовладдя спрямоване не лише на політичну сферу, а й на реалізацію невід’ємних прав на безпечне для життя і здоров’я навколишнє середовище, екологічну поінформованість суспільства та ін.

Метою статті є аналіз нормативно-правового забезпечення та формування засад екологічної демократії в Україні та спроможність України забезпечити повноцінну реалізацію прав своїх громадян у цій сфері з урахуванням зовнішніх і внутрішніх чинників та тенденцій розвитку.

Д. Гьочман у сучасних дебатах про теорію демократії відзначає, що екологічна демократія зацікавлює своєю новизною, тому потребує детальної розробки [1].

Важливим у цьому аспекті є думка О. С. Колбасова про необхідність термінологічного взаєморозуміння як необхідної умови спільної роботи вчених і практиків у процесі розвитку екологічного права [2, с. 27]. Тому з метою усунення термінологічних невідповідностей у поняттях, що містять фактично ідентичні компоненти або лише часткове відображення цілого поняття, видається найбільш раціональним сформулювати поняття «екологічна демократія».

Наразі немає офіційного визначення поняття «екологічної демократії», проте В. Є. Борейко спробував сформулювати його як політичний устрій держави, при якому враховуються права не тільки людей, а й тварин, рослин, мікроорганізмів, екосистем [3, с. 2]. Таке визначення є занадто широким для сфери правових відносин людини та об'єктів навколишнього природного середовища.

Г. Парола поділяє екологічну демократію за сферою реалізації на світову (глобальну) та територіальну (локальну). Екологічні цілі у міждержавних відносинах досягаються шляхом укладення міжнародних договорів, тому, на думку Г. Парола, усі теоретичні елементи глобальної екологічної демократії зосереджені в Орхуській конвенції, тобто глобальна екологічна демократія визначає екологічні права та обов'язки людини на світовому рівні. Тоді як локальна екологічна демократія необхідна для вирішення іншої категорії екологічних проблем, наприклад, ерозія ґрунтів, забруднення вод, захист природного біорізноманіття та ін. [4, с. 3-4, 27].

Варто погодитися з думкою Г. Парола, що екологічна демократія вимагає від держави надання громадянам «прозора» визначених екологічних прав на чисте та здорове навколишнє природне середовище, а також процесуальних екологічних прав [4, с. 28].

На основі зазначеного доцільно запропонувати таке визначення екологічної демократії (у широкому значенні) – це політична організація влади народу, при якій забезпечується: рівна участь усіх і кожного в управлінні державними і суспільними справами; законність у функціонуванні всіх суб'єктів політичної системи суспільства; права і свободи людини відповідно до міжнародних стандартів, – задля забезпечення збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів.

У вузькому значенні екологічна демократія – це політичний устрій народовладдя, у якому інтереси громадянського суспільства реалізуються крізь призму охорони та регулювання правовідносин (прав та обов'язків громадян) щодо об'єктів навколишнього природного середовища.

Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, (далі – Орхуська конвенція) є особливим міжнародно-правовим інструментом створення екологічної демократії за рахунок створення умов для залучення громадськості до процесу захисту і поліпшення стану навколишнього природного середовища. Її мета спрямована на захист права кожної людини нинішнього і майбутніх поколінь жити в навколишньому середовищі, сприятливому для її здоров'я та добробуту [5].

Орхуська конвенція набрала чинності в Україні 30.10.2001 р. (підписана 25.06.1998 р.) та відповідно до ч. 1 ст. 9 Конституції України набула статусу

частини національного законодавства країни [6, ст. 141]. Її варто розглядати не тільки як механізм захисту навколишнього середовища, але і як інструмент розвитку демократії, як засіб для розширення можливостей державних органів і громадянського суспільства: вона є першим кроком розвитку екологічної демократії як у національному законодавстві, так і на міжнародній арені.

Конвенція визначає три принципи екологічної демократії суспільства:

- 1) доступ до екологічної інформації;
- 2) участь громадськості в прийнятті екологічно значущих рішень;
- 3) вільний доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища.

Доступ до екологічної інформації відповідно до Конвенції полягає у тому, що кожна людина незалежно від віку, національності та місця проживання може звернутися в державний орган з інформаційним запитом, не пояснюючи причин потреби в цій інформації. Крім того, державні органи відповідно до вимог Конвенції зобов'язані активно поширювати екологічну інформацію, робити її оперативною і доступною.

Закріплення принципу участі громадськості в процесі прийняття екологічно значимих рішень покладає обов'язки на органи державної влади, місцевого самоврядування залучити до процесу прийняття рішень громадян, яких ці рішення безпосередньо торкнуться.

Принцип доступу до правосуддя зобов'язує державу гарантувати застосування належних механізмів правосуддя і юридичного захисту громадян, чий права, передбачені Конвенцією, були порушені.

Державні органи, надаючи інформацію, сприяють підвищенню рівня інформованості громадськості та більш якійсій її участі в процесі прийняття рішень. Громадська участь забезпечує підтримку урядових дій і знижує можливість опозиції урядовим і підприємницьким планам розвитку. Участь громадськості дозволяє державним органам отримати більше інформації та розширити спектр можливих рішень, запобігаючи тим самим екологічним проблемам, для подолання яких можуть знадобитися великі кошти в майбутньому [7, с. 12].

В аспекті правової реалізації закріплених норм Конвенції слушною є думка професора В. В. Петрова: «Між ідеєю закону, закладеною в його нормах, і матеріалізацією цієї ідеї існує велика різниця, яка свідчить про те, що не завжди положення закону реалізуються на практиці» [8, с. 161].

Основною перешкодою на шляху до реалізації положень Орхуської конвенції є невиконання зобов'язань саме державними органами влади, і переходити на новий щабель екологічних відносин у міжнародній спільноті, невід'ємною частиною якої є Україна, буде неможливо. Цим самим новим етапом є проект Маастрихтської декларації [9]. Цей документ представлений на сайті ООН під назвою «Маастрихтська декларація (Прозорість як рушійна сила екологічної демократії)».

Робочій групі було запропоновано розглянути проект Маастрихтської декларації з метою досягнення згоди щодо тексту та його подання для роз-

гляду і затвердження на спільному засіданні п'ятої сесії Наради Сторін Орхуської конвенції.

Основною особливістю цього документа є те, що, на думку експертів ООН, він забезпечить міцну основу для ефективного залучення урядами широкого кола зацікавлених суб'єктів у процес прийняття рішень, даючи тим самим ключ до ефективного екологічного керівництва.

Відповідно до п. 9 проекту Маастрихтської декларації для ефективності керівництва екологічними питаннями на міжнародному рівні є потреба в їх урегулюванні. Орхуська конвенція і Протокол до неї залишаються єдиними юридично зобов'язуючими горизонтальними міжнародними документами, розробленими для реалізації принципу Декларації Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку. Сприяння використанню їх принципів на міжнародних форумах з питань, що стосуються навколишнього середовища, як і раніше, має істотне значення. Цей висновок справедливий не тільки щодо форумів, які безпосередньо займаються питаннями навколишнього середовища як такими, але й форумів, які займаються суміжною тематикою, наприклад, міжнародних фінансових установ і організацій торгового профілю, у випадку яких прозорість процесів прийняття рішень, що впливають на навколишнє середовище, має першорядне значення [10].

Прозорі національні та багатосторонні процеси, які будуть спиратися на вклад як урядів, так і зацікавлених суб'єктів, міжнародні організації, науково-освітні установи, парламенти, місцеві органи влади і приватний сектор, будуть мати вирішальне значення для встановлення орієнтованого на інтереси людей розвитку [10].

Громадськість не може бути відокремлена від навколишнього природного середовища. Професор С. М. Кравченко зазначала, що природа не визнає державних кордонів. Деякі унікальні природні комплекси, території і об'єкти, які посилено охороняються, є на території декількох держав, що потребує координації їх зусиль. Природними передумовами міжнародно-правового регулювання охорони навколишнього середовища є обмеженість ресурсів та просторових меж біосфери [11, с. 5].

Унеможливорює участь України в розвитку міжнародних принципів екологічної демократії наявність недоліків у впровадженні норм Орхуської конвенції.

У березні 2014 р. Комітет з дотримання Орхуської конвенції (далі – Комітет) опублікував проект звіту про дотримання Україною своїх зобов'язань за Конвенцією [12]. Комітет з дотримання Орхуської конвенції пропонує позбавити Україну прав і привілеїв за Конвенцією.

У звіті V/9п (абзац 37-38) Комітет відзначає участь України, продемонстровану у міжсесійний період листуванням з Комітетом та корисними звітами про виконану роботу [12]. Однак Комітет шкодує, що станом на даний час законодавство, запропоноване Україною для вирішення питань по недотриманню, закріплених Народою Сторін у пункті 1 рішення II/5b, досі залишається на рівні проекту. Комітет глибоко стурбований дуже повільним прогресом Укра-

їни у прийнятті законодавчих та практичних заходів, необхідних для вдосконалення сфер свого законодавства і практики, які були визнані як такі, що не відповідають Конвенції і, таким чином, у виконанні вимог рішень II/5b [13], III/6f [14], IV/9h [15] і V/9n [12] щодо України.

На основі своїх міркувань і оцінок, Комітет доходить висновку, що оскільки законодавчі заходи, запропоновані Стороною на виконання вимог п. 2 рішення II/5b, залишаються тільки у вигляді проекту, Україна не виконала вимог і рішення II /5b і п. 5 рішення IV/9h Наради Сторін. Це означає, що Україна залишається в стані недотримання п. 1 ст. 4 Конвенції про доступ до інформації, численних положень ст. 6 щодо участі громадськості в процесі прийняття рішень та п. 1 ст. 3, що вимагає від держави створення і підтримки чіткої, прозорої та злагодженої структури для виконання положень Конвенції.

Разом з тим, у своєму листі до новопризначеного Міністра екології та природних ресурсів України виконавчий секретар Європейської Економічної Комісії ООН зазначає, що факт прийняття закону, спрямованого на приведення законодавства України у відповідність до положень Конвенції буде вирішальним для рекомендацій, які будуть надані Комітетом Нараді Сторін влітку [16].

Відповідно до Плану дій щодо виконання Рішення № III/6f Наради Сторін Орхуської конвенції, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2008 р. № 1628-р [17], заплановано розробити і затвердити нормативно-правові акти про поширення інформації про стан довкілля, а також підзаконний акт щодо мережі державної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи для надання доступу до екологічної інформації. Поки що проекти цих нормативно-правових актів не були подані. Проте був поданий проект постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок надання та оприлюднення екологічної інформації» [18]. Він мав охоплювати і надання інформації за запитом, і активне поширення інформації, проте, він не містить шляхів розв'язання вищевикладених проблем.

До головних проблем, що стосуються регулярних звітів про стан довкілля, належать: нерегулярна підготовка звітів, обмежений доступ громадськості до процесу підготовки національних звітів, відсутність розвитку широкого інформування про стан підготовки національних звітів, проектів, неефективне поширення національних звітів (особливо друкованих варіантів).

Не вистачає також інформації про вид та сферу охоплення екологічної інформації, якою володіють відповідні державні органи, основні терміни та умови доступності цієї інформації та процес отримання цієї інформації (включаючи відсутність її на офіційних веб-сторінках відповідних державних органів).

Офіційні веб-сторінки Міністерства охорони навколишнього природного середовища і деяких його регіональних управлінь, а також веб-сторінки деяких відповідних органів влади є складними для користувачів, на них важко проводити пошук і бракує відповідної оновленої інформації.

На сайті Міністерства екології та природних ресурсів України представлено один Звіт «Про підсумки роботи міністерства та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра екології та природних ресурсів у 2011 році» [19], в якому визначено, що відповідно до Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» розроблено та розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.05.2011 р, № 577-р затверджено головний механізм реалізації Стратегії – Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 рр., де визначено конкретні заходи поетапного досягнення стабілізації і поліпшення стану навколишнього природного середовища України, екологічно безпечного природного середовища для життя і здоров'я населення, впровадження екологічно збалансованої системи природокористування.

Постановою Кабінету Міністрів України від 17.08.2011 р. № 877 «Деякі питання виконання Угоди про фінансування програми «Підтримка реалізації Стратегії національної екологічної політики України» [20] затверджено Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів щодо реалізації пріоритетів розвитку сфери охорони навколишнього природного середовища.

Порядок визначає механізм використання коштів, передбачених у спеціальному фонді державного бюджету за програмою 3511650 «Реалізація програм допомоги ЄС» та отриманих від Європейського Союзу в рамках виконання зазначеної Угоди.

Окрім того, був створений проект «Допомога Україні у впровадженні Конвенції Еспо та Орхуської конвенції» [21], який вперше представили громадськості на засіданні Громадської Ради при Міністерстві охорони навколишнього природного середовища на початку грудня 2009 р. Проект фінансується Європейською комісією з 2009 р. До виконання проекту залучено європейських та українських експертів.

Але, як показує практика, європейська спільнота не задоволена виконанням вимог Комісії в Україні.

Підвищення розуміння необхідності активного поширення інформації, а також необхідності підтримувати громадськість, яка бажає одержувати екологічну інформацію, можна досягнути шляхом здійснення навчання та інших заходів.

Одна з проблем пов'язана з необхідністю забезпечення володіння відповідними державними органами інформацією, яка лежить в основі цього рішення (і гарантувати її доступність).

На думку М. Г. Єрмолова, відсутність повноцінної комунікації між державою та громадськістю призводить до взаємної недовіри, і екологічна шкода стає реальним соціальним збитком [22, с. 167]. Але, на думку автора, сучасна громадськість здатна до конструктивної комунікації.

Міністерство екології та природних ресурсів України надало для громадського обговорення проекти постанов та законів, метою яких є виконання вимог Орхуської конвенції. Наприклад, проект Закону України «Про ратифікацію поправок до Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» від 08.11.2013 р., проект Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку проведення моніторингу навколишнього природного середовища підприємствами, установами та організаціями, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану навколишнього природного середовища та Положення про автоматизовану інформаційно-аналітичну систему моніторингу навколишнього природного середовища та забезпечення доступу до екологічної інформації» від 25.02.2013 р., проект Закону України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо реалізації положень Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» від 16.01.2013 р.) [23].

Проекти потребують суттєвого доопрацювання і не охоплюють належним чином практичні проблеми, пов'язані з реалізацією в Україні принципів Конвенції про доступ до інформації.

Також існує необхідність забезпечити прозорість у дозвільному процесі, включаючи доступ до дозволів (екологічні дозволи: дозволи на використання природних ресурсів, дозволи на викиди (у повітря, воду) та документи, на основі яких такі дозволи видаються, а також можливість участі громадськості у дозвільному процесі.

Вважається доцільним, щоб положення про участь громадськості були детальніше розроблені в рамках роботи, направленої на реалізацію Постанови Кабінету Міністрів щодо затвердження Плану дій з реалізації Рішення Сторін Орхуської конвенції III/6f, № 1626-I від 27 грудня 2008 р. [24].

Проблеми реалізації положень Конвенції перебувають у площині практичного застосування чинного законодавства. Чинні вимоги щодо участі громадськості в екологічній демократії застосовуються дуже обмежено. Практика засекречування остаточних рішень має бути серйозно переглянута. Недоступність остаточних рішень органів виконавчої влади означає недотримання положень Орхуської конвенції.

Нове регулювання участі громадськості повинне передбачати детальну та чітку процедуру, яка б охопила питання, визначені Комітетом з дотримання Орхуської конвенції, разом зі змістом та формою повідомлення громадськості, часовими рамками для консультацій, доступом до проектної документації, формою консультацій з громадськістю, участю громадськості в екологічному дозвільному процесі та іншими питаннями.

Україна має відносно сильну та всеохоплюючу нормативно-правову базу для реалізації права доступу до інформації. Майже всі проаналізовані

показники в цьому відношенні відповідають вимогам. Але у сфері реалізації норм виникає більше проблем, наприклад, немає чітких протоколів поширення екологічної інформації, майже відсутнє нормування спільного прийняття рішень з громадськістю у вирішенні екологічних питань та брак коштів для проектів організацій, основною метою яких є захист навколишнього природного середовища.

Таким чином, екологічною демократією є політичний устрій народовладдя, у якому інтереси громадянського суспільства реалізуються крізь призму охорони та регулювання правовідносин щодо об'єктів навколишнього природного середовища. Експертні дослідження, проведені Комітетом з питань реалізації Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, Міністерством екології та природних ресурсів України та іншими організаціями виокремлюють різні проблемні питання, пов'язані з усіма трьома принципами впровадження екологічної демократії в Україні. З метою забезпечення майбутніх дій потрібно встановити ряд пріоритетів та стратегічних цілей, щоб працювати над виявленими проблемами. Тому основною метою є прийняття відповідних норм законодавства України – законів, постанов та інших нормативно-правових актів, які урегулюють проблемні питання невідповідності національного законодавства міжнародним нормам права.

Список літератури:

1. Гечман Д. Теория демократии [Электронный ресурс] / Д. Гечман // Геополитика. – 2013. – № 2. – Режим доступа : http://геополитика_рф/2013_02/131010gjochman_teorii_demokratii.pdf.
2. Колбасов О. С. Терминологические блуждания в экологии / О. С. Колбасов // Государство и право. – 1999. – № 10. – С. 27–37.
3. Борейко В. Экологическая демократия невозможна без соблюдения прав природы (интервью с директором Киевского эколого-культурного центра, заслуж. природоохранником Украины В. Борейко) / В. Борейко; беседовал К. Савицкис // Гуманитарный экологический журнал. – 2011. – № 1. – С. 1–4.
4. Parola Giulia. Towards Environmental Democracy / Giulia Parola. – LL.M. Master Degree Thesis. – Faculty of Law, University of Iceland. – 2009. – 80 p.
5. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція). – ООН; Конвенція, Перелік, Міжнародний документ від 25.06.1998 г. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_015/conv.
6. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР// Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
7. Єжи Є. Н. Оцінка впливу на довкілля та участь громадськості: аналітичний порівняльний огляд європейського й українського законодавства та рекомендації щодо впровадження європейських стандартів в Україні / Є. Н. Єжи, Д. К. Скрильніков. – Львів : ЕПЛ, 2013. – 96 с.
8. Петров В. В. Экологическое право : учебник для вузов / В. В. Петров. – М. : БЕК, 1995. – 557 с.
9. Аннотированная предварительная повестка дня восемнадцатого совещания, которое состоится в Маастрихте, Нидерланды, и откроется в воскресенье, 29 июня 2014 г. – ECE/MP.PP/WG.1/2014/8 [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.unecse.org/fileadmin/DAM/env/pp/wgp/WGP_18/ECE_MP.PP_WG.1_2014_8_RUS.pdf.

10. Маастрихтская декларация (Прозрачность как движущая сила экологической демократии). – ЕСЕ/МР.РР/2014/CRP.7; ЕСЕ/МР.РР.ТР/2014/CRP.1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.unecese.org/fileadmin/DAM/env/pp/mop5/HLS/ECE.MP.RP.2014_crp_7-crp_1_r.pdf.

11. Кравченко С. М. Актуальні проблеми міжнародного права навколишнього середовища : підруч. / С. М. Кравченко, А. О. Андрусевич, Дж. Бонайн ; за заг. ред. С. М. Кравченко. – Львів : Вид. центр ЛНУ, 2002. – 336 с.

12. UNECE [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unecese.org/env/pp/pubcom.html>.

13. Draft decision V/9n concerning compliance by Ukraine with its obligations under the Convention – ЕСЕ/МР.РР/2014/L.23. – Economic and Social Council. – 27 May 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.unecese.org/fileadmin/DAM/env/pp/mop5/Documents/Category_I_documents/ECE.MP.RP.2014.L.23.e.final.pdf.

14. Report of the Compliance Committee on its Second meeting of the Parties/Decision II/5b. – Compliance by Ukraine with its obligations under the Convention// ЕСЕ/МР.РР/2005/2/Add.8. – 13 June 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unecese.org/env/pp/compliance/compliancecommittee/ccimpldocsukraine.htm>.

15. Report of the Compliance Committee on its Third meeting of the Parties III/6f. – Compliance by Ukraine with its obligations under the Convention. – ЕСЕ/МР.РР/С.1/2011/2/Add.8. – United Nations Economic and Social Council. – 24 August 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unecese.org/env/pp/compliance/compliancecommittee/ccimpldocsukrainemop3.html>.

16. Report of the Compliance Committee on its Fourth meeting of the Parties IV/9h – Decision IV/9h of the Meeting of the Parties on compliance by Ukraine with its obligations under the Convention(ЕСЕ/МР.РР/2011/2/Add.1. – 01.07.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unecese.org/environmental-policy/treaties/public-participation/aarhus-convention/envpptfwg/envppcc/envppccimplementation/fourth-meeting-of-the-parties-2011/ukraine-decision-iv9h.html>.

17. ГО «Екологія. Право. Людина» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://epl.org.ua/novini/anons/backPid/1/article/6670/>.

18. Про затвердження плану дій щодо виконання рішення Сторін Орхуської конвенції III/6f / Кабінет Міністрів України; Розпорядження, План від 27.12.2008 р. № 1628-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/card/1628-2008-%D1%80>.

19. Звіт «Про підсумки роботи міністерства та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра екології та природних ресурсів у 2011 році» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.menr.gov.ua/docs/about.../Zvit_2011.doc.

20. Деякі питання виконання Угоди про фінансування програми «Підтримка реалізації Стратегії національної екологічної політики України» / Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок від 17.08.2011 р. № 877 // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 63. – Ст. 2499.

21. Представництво Європейського Союзу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2010/20100730_1_uk.htm.

22. Ермолов Н. Г. Экологическая политика в современной России: состояние и тенденции развития : дис. ... канд. полит. наук : 23.00.02 «Политические институты, процессы и технологии» / Н. Г. Ермолов. – Краснодар, 2014. – 213 с.

23. Міністерство екології та природних ресурсів // Проекти регуляторних актів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.menr.gov.ua/index.php/normbaza/regulatory/554-proekty-rehuliatornykh-aktiv>.

24. Про затвердження плану дій щодо виконання рішення Сторін Орхуської конвенції III/6f / Кабінет Міністрів України; Розпорядження, План від 27.12.2008 р. № 1628-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1628-2008-p>.

Павлова О. В. Влияние международного законодательства на развитие экологической демократии в Украине.

В статье проанализированы вопросы экологической демократии сквозь призму правового регулирования международными нормативными актами. Охарактеризовано понятие, принципы экологической демократии и установлено соответствие национального законодательства с международными нормами права.

Ключевые слова: экологическая демократия, принципы экологической демократии, Орхусская конвенция, Комитет по соблюдению Орхусской конвенции, проект Маастрихтской декларации.

Pavlova O. V. The impact of international law for the development of ecological democracy.

This paper assesses the ecological democracy issues in the light of international law regulation. The concept of ecological democracy is developed through the principles of ecological democracy and consistency of the national legislation with international law.

Key words: ecological democracy, the principles of ecological democracy, Aarhus Convention, the Compliance Committee of the Aarhus Convention, Draft Maastricht declaration.

Надійшла до редколегії 14.11.2014 р.

Юлія Анатоліївна Чуприна,

здобувачка

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого,

м. Харків

УДК 340.15(477)

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У ХХ СТОЛІТТІ

У статті розкрито основні напрямки, етапи становлення та розвитку водного законодавства, проаналізовано базові комплексні акти, розглянуто формування і розвиток системи державних органів управління водними ресурсами, простежено формування корпусу актів про відповідальність за охорону та раціональне використання водних ресурсів.

Ключові слова: водне законодавство України, раціональне використання водних ресурсів, охорона водних багатств.

Актуальність даної статті зумовлена необхідністю системної історико-правової розробки водного законодавства ХХ ст. з виділенням основних напрямків його розвитку. Дослідженнями в галузі водного законодавства, а отже